

Julio Verne

JAN
TSBATSANAMAMABE
JATSËNTSAK

Universidad de Los Andes

VIAJE AL CENTRO DE LA TIERRA

Traducido del español al kementsa
por **Carmen Muchavisoy**

Este trabajo ha sido financiado por el
**Departamento de Ingeniería de Sistemas y
Computación**
de la **Universidad de Los Andes**

Diciembre de 2025

I

Kanÿe tmeng uta bëntsan kanta washëntsënts shinÿë 1863, atsbe bako, abuatambayá Lidenbrock, mo auatjananaka ijisëshkon ká chabe yebnoy, bëntsan eskonubta Königstrasse tsashenañ inamnentsÿ, chë tsashenañ inamën tempskëngbe oyeniñ chentsÿ chka inauabain Hamburgo.

Marta, chabe obiashjach enagmena, korent ijtsuwatjaná, ijtsejuabnay bën sòjtsobem, kaba chor ijtsenokuabnay juabuam saná wabuayentsÿ.

"Mor na" kach atsbiám sënjenokuaboy, "Nderad atsbe bako shëntsek tuabo, as bochajatabonÿaná, er chë boyabasa ndoñ wantad kenatsmën."

—¡Tsä kachis tojtashjang chë wáman skena Lidenbrock !—chka ijoibuambay chë Martejem, korent auatjananá, nÿi batsátem ijatëfj chë wasayentsä bešäšä.

—Aiñ, Marta; ak ndoñ matenokochinÿenán kaba ndonday sanam, er kaba ndoñ nÿetsor kenatsmën. Kaba ndoñ kentauabontsa San Miguelentsÿ.

—¿Ndayek chka tsä betsk tojab chë wáman skena Lidenbrock?

— kacha nderad, bochanjatabuayená.

—¡Chentsÿ endabo! Atsÿ škotsojuanañ. wáman skena Axel, škochtsebuayenañ.

Chë obiashjach Marta ijtsoñ wabuayoy jontsän juabuam, kanÿa ijtsobatmanká chë skena.

Nak, atsÿ jabuayenam bëtska sëndebiauaty chë wachuan abuatembayá, atsÿ sënjëtseboš tsatoñam wenán wenán tsbananoy er chok atsbe tanëñ endëmën, chor senjouen tsashenoika bešäšä tonjuenán, nÿabejtsachjujuan chë asjuanesha er chë wáman skena tsä korent shekuatsÿ bomna, chentsän wasayoik ijatenachnëng, chor betsk ijatamashk chabe wabiamnayoik, ijisejajua, jachnënguamor, kanÿe jushoik chë tushut jatjonëfj, ijisitsën chë tseng buetsëtsanësh chë mestombentsÿ, chor nÿa jabuachan ibojachemb:

—¡Mabo, Axel!

Kaba ndoñ bejatsjuabnayor,chor chë abuatambaya nÿa bochembuanán kuajtschemb:

—Er, ¿Ndaya kojtasmen ndayek ndoñ muentsÿ kojtsēmën?

betsk sënjobekona chë tsätjay abuatambayabe wabiamnayoik. Otto Lidenbrock chka wabainá cha ndoñ baka aina bomná; er, atš ishtëkan jayanán, cha chka tsätjayá wamaná ichanjisomeñ, chë wáman boyabasa chka ichanjoban.

Ijamën abuatambayá Johannaecum wabainents, chents ijabuayena chë wáman juabn abuatambaya inauatsjenday bshanst jashenoika soyëng, tsätjayá, ijtsabuatamba, kanÿe, uta soy tsätjayá ijtssemën chë abuatambayents.

Chë wáman skena ndoñ jtsenokonchinÿenán chamatsjinÿam o ndoñ chë watsjendayëng, cha ndoñ jatsëngmenán chamatsjinÿam, beka tsäba chametsatsjinÿam; chë watsjendayëng chë soyam ndoñ tsäba jtsenojuabnayam.

inabuatambay mo nÿi kachabiamká, chë Alemanëngbe juabn jayanán; Jabuatambam nÿi kachabiamká, ndoñ inÿengbiam.

Korent juabn ontsäshjajuana nak ojendaya; cha na beka wabuantsä. Ijanmën, korent ojendayá.

Aleman abuatembayëng luarokëng chka stombëng.

Atsbe bako chabe ainanok ndoñ ndtsoyejuayan, er ndoñ tsäba tsobenán joybuambayán, ba yentsängbiam, er chka, gmenka chë onguamnayabiam, er chka gmenka jtsemnán.

Tojontsë jabuayenán che Johannaecum wabainents, chor kachka ndoñ jobenayán joybuambayan tsäba; er chë oybuamnayan ndoñ jobenayán joybuambayan jabetsebionanánka, nak nÿi chabe tsätjayán joshachan.

Yomën chë bshants jashenoy basoy wabayniñ inetsomëñ, inÿengbe oybuambnayaniñ, ndoñ jobenayká joybuambayan; basoy wabayniñ totka ndoñ jobenayká joybuambayan. Ndoñ ketsatsbos jatoymbuamnayan chë wáman juabnam; er chë soy korent Wáman soy.

Nak, tojontsë joybuambayan chë wáman soyëngam cristalizaciones romboedricas, de las retinasfálticas, de las selenitas, de las tungstitas, de los molibdatos de plomo, de los tunsatatosde magnesio y de los titanatos de circonio, nÿi tsäba jtsenuantan nday wáman biyañ jtsoyebman, kuanjatojets nday soy nanjatatsban.

Kach shjaknok oyenëng imojtsakochbuatm atsbe bakobe ntšäm inetsamañan, chiek inÿeng nÿi jtsaboyejuañan, chiek cha tsätjayan juabuachán, chiek cha nak jetnán, Alemanoka yentsäng wabonanëng jtsaboyejuanán.

Ko ndegombre ba watsjendayengbiamká inabomën, chents' inyëng jtsashjajuanán nýimo jtsaboyejuananká chë wáman abuatambayabiam.

Ntsäm tabtsomñan, atsbe bako korent juabn bomná. Inyëor che wáman ba soyeng jtsontsatsatsän er ndoñ wenan jtsebanán inyëor jtsobotsban. Cha uta soyam watsjinýena tsbatsanamamáñam chentsän bshants jashenoyka ba soyëngam. Chabe kukuatsëk jotbayan

nýetska soyëng cha ntsäm tbojtsajabotka. Jutsjanganjam, jangesetjuan, ndumuajan jan tbojtsemnán jinýam, janwuwuanesha, shnan wiyambayetema jtsayatetbenán, nýi cha chka maitro.

Chë wáman skena jtsetatsümbuan ntsäm tbjotsontsätsbaka, ntsäm tojtsinýa, ntsäm tbojuantsebionánká, ntsäm tujuenanka, ntsäm tbojtsangetsänká, ntsäm tojtsesanká, cha jayan ntsäm tojinýká ndeutemnanká nýetska chñënuua pats soyëngam ntsäm chë watsjinýeniñ mor yomka.

Chiek ndayenach në cha jtsebayanëngan er cha tsä iuachuán yojisemën. Chiek chë wáman skenëng Humpy Davy, chë Humbolth y los capitanes Franklin y Sabine jabtsebuachán hamburgo tmojachnengor. Chë Becquerel, Ebejmen, Brewster, Dumas, Milne Edwards mojanamán jabtsetjayan ntsäm chë wáman juabn bejtsemnán er cha tsä wachuaná kem quimica wáman juabnam.

Kem obiashjach juabnbomnabioy mo kuabnetsamanka tsäbe soyëng bëjeisabinýnam, as 1853, ijuabinýná che abuatambayabe Otto Lidenbrock, kanýe wáman wabemanëntsä, buashinýenýan soyëngam chë abuatambayabe wabemaniñ inamën, chabe wabemaniñinamn ba soyëng inyetsä inýeniñ, cha ndoñ bunjuashjach nýetska soy japochohan.

Kaba inýe soyëngnak benobiashjach inamën atsbe bako wakochbuachá tempska bshants jashenoyka wáman soyëng inamën chë wáman skena Struve, uyejabuachaná chë Rusia luaram, tsä botaman soyëng inabomën wachuan soyëng inamën che Europ luarok.

Chë wáman wánatsana mo tsätjayaka chabe jachembuan. Menojuabo bën taita, mo ena betabjka, nak ireska bojabuacha, nak nýi bobontsaká jtsonýñan. Chabe wabuichajoneshoykan mochka jtsobuichbuertanáka chabe betsetsa bominý;

Chabe ngēsšəjatem inamēn n̄ya mo aserejka ngmēchējatem; as in̄yeng n̄yi jtsaboyejuanan n̄tsām nak jtsabayañan. N̄yi podesk soyēng jtsobuachan, asna, ndegombr sēntsichamká, nak cha korent wuabkuajknayá.

Na chē atsbe bako na n̄ya bēnēnok oyeinaya, er cha bēnēna mēntjaj bomná, kukuats̄ n̄yamo jabuach ndaya kuabtsatbēnka jtsanán, che wáman škena chka kojuabuatmanor n̄yi kuantsebiawatj er cha wabuán škena,

Chē wáman škena inoyen kan̄ye yebnatemeñ Konigstrasse luarents̄, chē yebnatem tsentsañ niñesēngak, tsentsañ ladrillbe, chē yebnatem inamēn buawatjanan antigu tsashenejan Hamburgo wabainiñ, chents̄ n̄ya oyejuayka inetsiyiñ er chents̄ chē yebn ndoñ injajuin̄y chē 1842 or.

chē yebnatem jan jachnēnwuan batsā ijsatsejben, wachajaschaitšnoik yap utsejbeniñ, mo chē basengbe wabuichetsanetemka Tugendbund wabainents̄; nak n̄yi tsāba ukuatjonán intsojebñeyek, chiek ndoñ ndjuashajayan, Primaveor mallajt jotsachēng, jtsatkējanan jtsin̄ynán botamán gēbshnēñka.

Atsbe bako, abuatambayá, n̄yi bomna jtsomñan. N̄yetska soy chabe soy. Chents̄ bsēnjaniyeñ chabe ochbaná Grauben, bēntsan kanchtsēbta wat bomná, chentsā bochēchnayá Marta wabainá, chentsān ats̄ nak, ats̄ uta soy bomná wajchon, kaba sobren nak, sēnjanontsē juajabuachán chabe bako wáman soyēng.

škokomēsē n̄yets añemok sēnjanontsē jenangmian bshants jashenoika wáman soyēngam; n̄ya atsbe tbētējēng n̄ya jabuachán kuabtsobēngonjnaka chē wáman ndetsētemēngam.

Mo jatjanwanká, oyejuayká sēnjaniyen Koning-strasse, chka tsātjayabe yebnents̄ chka ats̄ n̄yi chka sēntsanajbuatmñē, cha sōntsanobobonshañ. Chka nduatma cha ndoñ jobenayan jobatman, n̄ya natsan natsan betsk jtsayan mo tsbatsanamamá ka jtseinjanán.

Wanatsen shin̄ye, chē wáman škena jan jajian convolvulos, kachis jan jotsachēng jawashebutšēnam betsk chaotsojuajnán.

Er tsā wábuan wáman abuatambayá, chiek n̄yi ishtek joyeunayuán, chiek ats̄ n̄yi betsk jan chabe wabiamnayoy.

II

inamën korent wáman soyëng bokjanents. Nÿetska bayëng ntsäm mnauabain ka botaman bokjaniñ, unga soyëng bokakaniñ jtsawatjkna soyëng inflamables, metálicos y litoideos.

¡Nÿetska soyëng sentsanabuatm ! ¡ mo bueta soy, ndoñ jobenayán jatrabisiam atsbe enutëngabtak, ats nÿi choik jtsenangmiñan bshantsetem jtsejuanán chë wáman bshants jashenoika soyëng chin jtsontsíñan ! nÿa ndoñ doknenach chaondetsetsengan!, antracitas, hullas, lignitos, turbas wabainëng! Chë betunes, resinas, sales orgánicas jtsinÿenán ndoñ tseng chamotsemnán.

jatenojwaboyan chents tsäba jtisyanan, er chents mo bueta soyëng tsobokjañam hieresheng, buashinÿenÿanetem inamën chëng mallajt juabn bomnëngbiam.!

Chabe wabiamnayor biamashkoor, benjatsjuabnay; atsbe bako ndayin betsenangmiñan. Chor sonjanabinÿ nÿa chka betsotbemañ bëts tsënës, wabuangan entsäyak Utrecht wajkjuaniñ betsotbemañ, chor betsatbiñ bëts wabemanësä mo tsatsä auatjananaká betsabuatsjesñ.

¡Nÿa chka wabemaniñ! ¡Nÿa chka wabemaniñ! Bejtsoyejuay nÿa chka ndjochnaká bejisoybuamnay.

Tsä botaman jisabjabinÿnan ats jatsjuaboyan chë abuatambayana wayejuaná nday wabemaniñ jtsabuatsjesñam cha bonwuan tojtsomñeor; chabiam nÿetska wabemanënach tsäba jtsinÿanán, nderad ndoñ tsäba wabemaniñ, as ndoñ, jobenayan juabuatsjesñan.

—¿Chekjinÿ? — sönjaniyañ—, — ¿Chekjinÿ? mënté sënjuinÿen wáman wabemanëtemañ korent wáman soyëng endetsebomën Hevelius wabaynets chents sënjuinÿen.

—¡Korent tsäba!— oyejuayka ats tiayan, nÿi mo kachamká.

Endmën bshants jashenoik bëtska wáman ba soy wábainëg, batsägriegas, batsálatinas, ñdon jobenay joibuambaika; kem soy nÿi oyashjachá jobenay joybuambayan. Ndoñ ketsatsbos joybuambayan kem wáman juabnam; ndenoyebuiyam.

Nÿi, chë enabetaj abuatambaya tsä jtsayejuayan chë wabemanësä

—Mochjinÿ— ijtsecham: juabnok ijtesenotjanay chor ka cha jatenjuan —, ¿tsäbe soy tanatsemën? ¡aiñ tsäba! ¡ijtsayejuay chë wabemanešä! ¿ mo bën juabobonÿam? ¡aiñ, juabobonÿam tkojëbtsajajo nÿi chka jtsajajonán! nÿi, ¿tsäba jtëtenefjnayán? ¡aiñ er chë tsbuanachënga nÿi tsäba jtëtenefjnayan, ndjojuanaká jtëtenefjnayam!

¡Tša tsäbe utbenesä inauamën kanÿsepta pats nÿante inauabomën! ¡ jowatjanas! Ijayan muents'entsam wáman wabemanešä mo jibtachenamkan chë yentsängbioy chë Bozerian, chë Closs, na purgold nak.

Chë wabemanešäm ijtsoybuamnayor, atsbe bako chë wabemanešä ijtëtëtëfj ijtëtaman chë uyamen wabemanešä; chentsän atš, ni mo batsä bentsabotaman chë wabemanešäm.

—¿Ntsäm iuabain chë wáman wabenašä? atš sënjantjá nÿets añemok ka nÿi kacham ká.

——¡Kem wáman wabemanešä—oyejuay ká ijayán atsbe bako — kem wabemaniñ juabn bomnabe wabemaniñ endemën Heimskringla, de Snorri Sturluson Irlandes wabiamnayá inamën siglo XII orska! ¡Chë wabemaniñ inamën wachuanëngbe wabemaniñ noruegos mnabtsenangmen Islandia wabainok!

—¡ndegombre! —atš tiayán, mo autjanaanaka— ¿Chka, Alemaniñ menëchnëng?

— ¡kanÿe enëchnënwuan wabemaniñ!—chor otjayanana abuatambayá ibojojua ! ¿ Atš ndayam chjam chë enëchnënguaniñek? Chiñ kachëngbe biyan endëtsabemañ, chë Islandësbe chëngbebiyañ, chë tsä botaman biyañ, jobenayka biyañ, yobomën betska juabnëng chë wabemaniñ.

Mo alemaniñ ká— atš tiayán

— Jtsotantštsuanas, ibojojua atsbe bako—aiñ — nak nÿi kem Islandes biyañ nÿi jenabojuaban, griego, chë unga soy nak chë nday soy wabainiñ jatsetrokan ká mo latin ká.

— ¡Auatjanaanaka!— tiayan—, ¿ botaman wabemanešä iuamën ?

—¡wábemanets! ¿ Dayam chka kuanjatayán, obujem Axel ? ¡ maisebokn ká ibojauyan! ¿kem wábemaniñ antig wáman soyëng endëtsabemañ ? Endemën kukuatsëk wábeman soyëng? Antigu wabemanešä!

—¿Antigunbe wábemaniñ?

[illegible]

Chë abuatambayá ijontsä juabobonÿam, batsä tbojuamëntsäor, chor ijtsenak wabuichajonesha chë gerbateshëng jinÿan, jatjanuam kem juabn ijayan:

—Kem wabemán soyëng tempska wamanëngbe wabemaniñ, nÿa chka entsëmën; nÿa kachka wabemaniñ nÿa kacha kukuatsëk wabiamnayëngbe wabemaniñka Snorri Sturluson ká wabainá. Na...¿ chiñ ndayá nantsayán?

Chë antig wabemaniñ ndaya nÿi chë juabn bomnëngbiam ndëtatsbëng chaondosertayam, chë soy atsbe bako ndoñ bojoserata. Chka, batsänak, sonjoserta er chabe tsäbuafjëng bojontsä gmëmnayan ká.

— Asnë—ishtëkan ijtsenoyebayan , kem soy antique islandes biyan.

Chë wáman abuatambayá ndegombre ijayan; er cha, mallajta biyangbe wabuatmá. Cha Chë soyam bëtska wabuatma chiek cha mallajta biyangbe biyan.

Nak chë gerbatëshëng wabemaniñ ndoñ josertan, chiek bojoshach jetnanká, chiek ats bejtsawatj, chor bekonán shinyak wabontsnanesä ijuenan.

Chor , Marta ijatëfj chë wabiamnayentsä besäsä, ijayan: saná intsajajon.—

—j As cha ijayan bayá chaotsayambañ chë saná— atsbe tsätjay bako ijayán—, ndumuanchëng chents tmojtsemnëng chamotsosañ!

Marta auatjanana ijtsatoñ, ats stoinoy tiatasto, nÿi, ndjatsjuabnay ká, ats bejatsbeman chë wasayents, chents sëndbetsetbemán

Ats biobatman chë abuatambabayabiam .Cha ndoknaté, tsashbenán sanatem wasayents. jtsä tsäbe saná, taiteko! Tamnká wabuanan ba soyëngak enajuabnán tsbonén, enontsäshefjon, tsëm bayabe mentsën, chentsän menawashaná tamn bkananatem iuabain vino del Mosa bëtska sanañ.

nÿich tangua tsbuanachashënga wabonÿaniyek ndoñ injobenay tsosañan ntsäm korent tamnán sanatem. Ats, chabe sobren ká, ndoñ juenká nÿetsutatbesaná jtsetishsan, sënjetsoshachay

—jAts ndoknaor chijëbtsinÿ nÿi kachkichka!— tsäbe yentsä Marta, bujtsajuatsänayor ijtsenoyebayánka.j wáman skena Lidenbrock ndoknaor ndtsashbenán jasamor chë wasayents!

— nÿa ndoñ jubtseuenka, kem juabnám

— Kem soy entsinÿ mo ndoñ tsäba jaisopasaman ká— chka ijatsbotiy joybuambayan,
betsäs ijtssofshaneniy ká.

Chiek, chë sobren ijtsawatj, ijtsenokochinÿen chë bakobe saná ijtsotishsañam mor
podesk soy ichanjuantsëtëtan.

Sënjetseshëshnay tamn saná or, chor chabe bakobe oybuamnayanak
kjuabobuayebuachen, kanÿeor, chentsän, tietsoñtsënj, chor tiashjang wasayentsän chë
bakobe wabiamnayoik.

III

— Ijtsenoyebayan chë wáman abuatambaya kem soy nday soyëng nantsabemán, ijtsoshabshetanas as chka ijtsicham. Kem soy nÿa chanjebtsejandmana, chka ijtsicham, ndoñen...

Juabnok etonaná ijtsemën.

—bojauyam Motben chentsÿ — chor ibojauyan mabem— chë wabiamnayentsÿ nÿa ijuachbua.

betsk tioyeuná.

Mor kbochanjabuayena ntsám juabeman inÿoika islandes biyañ. Er ntsám chaojtsemën. Nak nÿa, Bëngbe Bëtsabe wabainka , tsába kosambañ as ndoñ chakmondontsándbemán.

Cha tonjanotsë jabuayenám atš sënjabojatsë juabemán, kanÿoikajan kanÿe juabn , inÿoikajan mo kachká juabnká, nÿi tijanabem chë juabnëng nÿi ndoñ josertaká chë wabemaniñ mentsä ejtsayan:

mm.rnlls	esreuel	seecJde
sgtssmf	unteief	niedrke
kt,samn	atrateS	Saodrrn
erntnael	nuaect	rrilSa
Atvaar	.nxcrc	ieaabs
Ccdrmi	eeutul	frantu
dt,iac	oseibo	kediiY

Tijanpareja juabemanor chor nÿa jabuach sñabetsäntsasjan, tonjanotsë juabonÿan bën tbojanobem.

—¿Ndaya chka nantsayan kem soy?— nÿa betsk ijtsoyebuabambnay.

Atš ndoñ sënjanobenay jujuan, er chë soy ndoñ atšbiam jatjayan, As chë wáman abuatambaya betsk ijayán:

— Kem soy induabain ngerbatëtëmëng, ntsám mnetsontsäyañam, ndoñ ndjeftsoserta soyëng inetsomëñ, kojenefn kem juabn kochanjuabem botaman juabnëng.

¡ Jatsjuaboyan mo chë wabemaniñ ndjebsertasoyëngká, mo jubtsebuayenamká, or inýe soyëng, jtabtsabinýnamká !

Ats' jajuaboyam, chë soyëngëñ ndonday jabuetamenanká; ats' nýi ishtek nýi juabnok betsenojuabnay.

Chë wáman abuatambayá ijuak chë wáman wabemanešä chinýe wáman tsbuanachan, ntsám bëjtsabemanán jtsetatsümbuam kanýeteman chentsän chinýe wáman wabemanešäk.

Kem uta wabemaniñ ndoñ nýi kanýabe kukuatsëk wabemaniñ chka ijayan— natsan ijuabokn chë wáman wabemanešä chor ijanabokn chë ngerbatëtëmëng, ats' sentsabuajon muents' jinýam ntsám bëjtsemnan.

Chiek, natsan wabemaniñ ijtsemën mo uta soy M kuababemanká ndayam kuanjatontsä wayan chë wabemanešä Sturluson chabeuabemaniñ, er ndoñ choka islandes wabemaniñek ndoñ tmonjanabem nýa el siglo XIV. Chiek, wáman wabemanešä chë ngerbatëtëmëng wabemaniñ ibuenëston uta siglos.

Kem soy tsäba sönjanabotamanán; tsäba sönjanawenán.

—tijanontsë , jenojuaboyam,—tonjanontsë jayan atsbe bako—ndumanýa chka tojabtsaben chë wabemanešän ndoñ josertaknán ijubtsabem.

nýa, ¿ndumanýe bayá chka ijubtsabem? ¿ndayents' nanjubtsabem chabe wabainka?

Atsbe bako tojanenabuichatsbana chë wabuan wabuichajonesha, ijontsä juabonýan chë natsanska wabemaniñ. Chor bujuabinýna, chinýe ubemanoik, mo ndaya wabuashananiñka, bojtsinýan wabiamnayiyek kuabtsashanaká; na, chor bekoñentsän ijuabuatsjesiý, bujuabiný mo waborraniñka. Atsbe bako bojoserta chents' jinýenam ijtsemën chë ndoñ josertamka wabemaniñ, chabe wabuchajoneshak ijontsä juabuatsjesiýan as ibujuabiný ntsám chents' inatsabobemañan mor chanjotsä juabeman, chor betsk tojanayekame ntsám chents' ijtsabemanka:

— Arne Saknussemn — jabuach ijtsoyoy mo ndaya kuabjuakanaka.— irlandes, enduabain, korent juabn bomna chë siglo XVI kanýe botaman juabn bomna buashinýenýan soyëngam.

Chor ats' oyejuayka tiiný atsbe bako.

Kem buashinÿinÿanëng enagmenëng- ijtítontsä jayan -,Avicena, Bacán, Lulio, Paracelso, chëng ndegombre chë juabn bomnëng, nÿi chëng chka korent tatsümbëng. Wabuan imojebtseboshjon.

¿Nda buatjauyan kem škena wabaina Saknussemn netsobuiytëm ngerbatëtëmëngndokna ndosertamká chë tsëmn soy? Ats' sëntsejuabna chka intsemën ká.

Chë wáman abuatambaya betska ijtsayejuay chëng mojuabem soyëng.

Ndjatëtëmnanka— tiontsë jujuan— nak, ¿ndayek chka ijenojuaboy tsëmn soyëng juabeman chor jiseytëmian?

—¿Ndayam chka kuantsebos? ¿ats' taitsetsämb? ¿ ndoñ chka ijamën Galileo saturno tojaninÿenor? Ndoñ nÿa bën kešöchatobem jtsetasümbuam, ndoñ kechatochná, doñ kechatoyebmuaná sanatem, ndoñ kechatobshetay kandinÿen chë juabn yobuitëmensoy chë wáman wabemanesãñ.

" Bëngbe Bëtsa chabetsatjembambá"— sënjenjuabo atsbe wajkjuan yentsäyokan.

—ak nak kachka kochanjam, Axel ijenefjnyay.

—tsäbeor chka ndoñ sënjamën, chor ats' sënjenjuaboy—, tsäbeor tijas uta soy.

—chentsän— atsbe bako tonjanontsë —jayan tsäba nandëman ndan jatjayan ntsäm ijsabeman kem gerbatëfjëng inÿe biyañ. Chë soy nÿi jobenayká.

chabe oybuamnayan bejatowenánor, añemok betsäš' tiatsbaná. Atsbe bako nÿi kanÿa bejtsenoyebayán.

— chabiam nÿi mo bën jtsabiamamka bojtsebión. Kem wabemaniñ endbomën pats unga bnetsan ni uta, chentsän tsëmnán , shachn bnëtsan ni unga wayasäk oybuamnay soyëng, chentsän kanÿeptsä bnëtsan eskonupta wayasäk enefjnanán wayesebiasäk oyebuamnay soyëng.

Mor sënjontsë jotëmban, chë chëngbe biyañ, wabemaniñ, jotëmban chinÿoykëngbe biyañ lenguas meridionales, chinÿe biyañ idiomas del Norte beka inenajuabn chë consonantëng. Jtsemnán, chë, škëngbe oybuamnayan lengua meridional .

—nÿa, ¿ndumoyka biyañ nantsemënka ijtsenojuabnay?

Muents' entsēminka tojoshjangor sēntsanjuabná jinŷan ntsām ichjayanán chē atsbe korent enojuabnayá, er cha tsā mallajt enojuabnayá.

—Saknussem watsjinŷená inamēn— cha ndoñ ijubtsabem kachabe oybuamnayan, cha ijobokakay chē wamanēngbe oybuamnayan chor ijsachuan chē oybuamanay siglo XVI,

jayanán, latin biyangbe soy.

Ndoñ sōnjosertas, inŷe biyanningiñ español, al francés, al italiano, al griego o al hebreo. Chanjojonŷayká ijenajuaboyká. Wanatsan mallajt juabn bomnēng imnauabiamnay, latin biyañ. Sēntsejuabna , chents' entsabemán latin biyañ.

Ats' tbemanentsān sēntsanontsēnj. Chor tiowatjana er atsñak sēnjanatsjiny batsā joybuamnayan latin er ats' jtseyeunanán atsbe bako betska bejtsoy buamnay chē latin oyebuambnayiñ kem juabn ndaya wachuan botaman wabiamnaya Virgilioka wabaina.

— Aiñ ka ijayan, atsbe bako— nak inŷenach ndoñ josertaka.

"Kmochantsayejuay sēnjenajuaboy; " kejobena tsāba jtabiaman, as korent wachuaná kochantsemēn".

—Tsāba bochjuabonŷ—ijenashjach, atsbe wabemanēcha ijuak—. Muents' entsabeman patsi unga bnetsan ni uta wabemaniñ bēngbe bominiñ bējtsonŷan ndoñ tsāba ká kuabtsemēn ká.

Natsanok enduabeman ká entsemēn; mm.rnll, chents' nŷi ena consonantēng ká, inŷe soyēng inŷetsā; chentsān bētska vocalēng: jayanán shachn letrēng . Mo, unteief chē japochochan juachak oseibo chka iuabemán.

Jinŷam, mo kuabtsenajuabn ká chē letrēng mo ndayam jobokuentam ká ndoñ josertam ká mnetsabem.

Ats' jajuaboyan kem antig juabn inawabeman ndoñ josertaká, ats' chanjenagmia ntsām tojtsemēnka tsāba juabinŷnam.

Nda tobomēn chents' ntsām chents' iuabemanká mo bēn buanjoserta, as na, ¿Ndaya natsayan, Axel? ¿Nderad kotsabuatmēn chē iytēmen wabeman soy?

Nyi ndoñ chiatjua chabe tjanayan, nyi kanje basetsä soyam, ats' injoy sentsentjesñ botaman shembasabe retrato injanajonñan jushajan choy betsonñañ: Graubenbe retrato.

Atsbe bako injoy inetsenojuabnay Altonaká wabainok, chabe pamillangbiam, ats' nyi sönjanontsë jongmian, er mor chanjayan, chë utat botaman botsenobobonshañ korent botaman ntsäm chë alemanëng imnawamanká.

chëntskoñam ndoka kaba tjanayan jabsëjinñanam atsbe bako ndoñ jtsetatsümban, er cha nyi bshants jashenoika soyëngam jtsenojuabnayam. Chë tobias' Grauben korent tsäbe shembasa, shatbuangana, bchendëjatem wabsña, chabe mand bomnán korent tsäba; inyeor mo ndiyebuambaká jtsemnán nyi chka cha jtsobobonshañan.

Atsbebarie, korent sentsanobobonshañ, nderad nyetska biyan chë verbo nantsemën chë chëngbe tudesca biyañ. Chabe bonshan shembasabiam chor ijontsä jenojuaboyan.

Sëntitaniy atsbe bonshaná, wajuabuachaná, buayiynayá; atsbe bakobe soyëngëñ wajuabuachaná, atsëbtak wabiamnayá or enagmena.

chë bshants jashenoika soyëngam korent osertana chë shembasa Graubenska wabaina, cha korent osertan juabn bomná kem wáman juabnam. ¡Mo tsekuan chents' bsnetsofbemañ juatsjinñam, ats' ndoñ tsäba bentsinñan nyi chë atsbe bakobe soyëng betsobañ chabe wabotamán kukuajatemak!

Jochnamor, bëndat jubtseboknán ndayenach jtsanam botaman betiyëng alster wabainents', chor bendat jetsoñan chë antig molino wabainents' chents' botaman bejay wabjajoniñ inamënka chents' tsäba onëy inamën.

Bëndat enbuakuetëtsñan jtsanán, ats' chajontsä nday soyam jayanán cha nyi jtsembiajuayan, chor bshanjashjang bejay sebiok Elba wabainents'; chentsän bendat jebtsayanán yëbskam chë bëtsetsa fjants bayëngbioy, chor jtëtan chë barcoshënga wakjanoy.

chka sënëtsotjenayor, chë atsbe bako, chë usayentsäsha jabuach tojetsanachbua, chor tiobsëna korent autjananá.

—mochjinýká —ijayan—:jshenojuaboyan ntsäm josertan ntsäm ijtsayan chë wabemanents', sentsëjuabna bënëjan juabeman chentsäm ijtsabemanká.

—Ats̄ tienajuabo— mo ndoñ tsäba ká.

—Tsäba nandëman. Axel, bojauyan mababem kem tsbuanachañ ndayanak; nak, inÿetsä batabiamnan tojtsabemanëntsän , maben kanta mo shachnajka maben as bënokan kuabtsejuatjonka ichantsemën.

snoserta kachor tiontsë juabeman chabe juabn:

Tsäba ká ijayan, nÿi ndjuabonÿ ká atsbe wabemaniñ—; mor kochjuaben kanÿe bënëjan. Tiuaben tionÿen kanÿe wabemanents̄ mentsä intsayan:

Toblau eresGB aolire d,lman

—korent tsäbaká— sniyan atsbe bako. juantsäsjanis tsbuanachá kukuatsëntsän, kem wabemaniñ entsinÿ tempska wabemaniñka, chë vocalëng kanÿentska , chë consonantëng kachká, korent ndoñ tsäba; chents̄ nÿi mayúscula, coma chë wabemanënach, nÿa kach ntsäm Saknussemm wabemaniñka entsemën.

Nÿa ntsäm juabn sjojontsashjangká kuachjatoyebuambay korent botamán söntsinyan.

— Mor kokayeká—kjuayan atsbe bako, ats̄ jauyanam—, tkojuabements̄ ats̄ chanjotsä juabonÿan kanÿe wabemaniñ, chentsän inÿe wabemaniñ, chentsän inÿe wabemaniñ chentsän nÿetska wabemanenach.

chentsän atsbe bako, autjanana, ats̄ nak autajanan bojtsemën, er ijontsä juabonÿan:

Korent kbëndëbobonshan, teshbotaman Grauben.

—¿ndayas chka ijtsayanká? Ijayan jabuach chë wáman abuatambaya.

Nÿi ndjenojuaboyká, chká sjojatokochng chka jatabemán.

— ¡Nak ak ketsobobonshañ chë Grauben! ¿Nadyek? Ijontsä joybuamnayan wáman abuatambayaká.

—aiñ...ndoñ...wayatëmnanaká.

—¡ as chka ketsobobonshañ Grauben— chka ijtsenoyebayanká—. Mor nÿinÿetsä chauatajban mor bochtitontsä juabuatsjesiÿam ntsäm ijtsabeman chë tsbuanachañ.

— Nÿi Autjananá atsbe bako yejtsemëniek, ibojatebnatjëmb chë shembasabiam bojatoyeboknam. Nÿi yetsetsënán jatoibuambayan, atsbe bako ndoñ josertan ainanoka juabn. ko, tsäbeor, chë atsbe bako nÿi chë wáman wabemaniñ soyëngam korent inetsonujuabnañ.

Jontsän juabemamaor, chë abuatambayabe wabuichajoneshoikan nÿa kuabtsatëkuinÿaká ijtsemën; tsäbuabjëng nÿa bojtsengmëmnaika chë juishacham chë tanwa wabemanëcha; tsä tsäba bojetsebion. Chentsän, jabuach bejajosësay, kortisiok jabuach ijoibuambay, ijontsä jabayan ntsäm natsanents'iuabamenán, chentsän inÿents' ntsäm ijtsabemanán, chentsän inÿe wabemanënach, chentsän , sönjaniyan mëntsä juabeman:

Nÿa chanjatayan, japochoamor, nÿa tsäba söntsanebion. Chë wabemaniñ, ndoñ josertaka, benjatsmën, ats' tiobatma nderad chë abuatambaya buanjoyebokn chë latinbiyañká.

Nÿa, nda nanjayan, jabuach ijtsachbuayek chë wabiamnayëfj bojtsobokëk; inÿe soynak.

— Nÿa ndoñ jatuwen ka ndoñ tsäba — ijayan atsbe bako, nÿi opa ka—: ¡ nÿa ndoñ ndjbtsertaka!

chentsän, chë abuatambaya bojoshach tsatsentsajan tsenajatkam , jetsoitanamka konigstrasse wabainents', chor ijtsacha.

IV

—¿Tojsoñ?— Marta bojatjay, chiek n̄ya chka jabuach tunjuenan n̄ya yebna tonjuabenjo.

—Ain̄— tijojuá—,tonsoñ ats̄be bako.

—¿Chabe sana na?

—Ats̄be bako mēnte ndoñ keochatoyēbmuana yebnents̄.

—¿jetiñskasaná na?

— kach ndoñ keochtitab jasam jetiñ.

—¿ Axel, Mor nts̄am kochjayan?

— Ndoñ, Marta: mēnteskam cha, bēng n̄yi ndoñ kemochatobenay jasam. Ats̄be bako Lidenbrock tējēnojuabo chka ndjaska jtsomñengan n̄ya chaojobena chē anteg wabemaniñ j̄in̄yenam nts̄am betsabobemañan, n̄yena gerbatēshēngka wabemaniñ, jayam, ats̄ jajuaboyan, ndoñ josertaka mnetsabem.

—¡Payajem bēngajemēng, Mor kokaye! ¡ Mochajobjin̄iy shēntsam!

Ats̄ n̄yi ishtēk tietsobem, er ats̄be bako chka in̄yeor chka sōnjabjajin̄iy, chka enjamēn, chiek, n̄yi chka bsēnjetsobonjan̄ya.

Chē wabuaya, sāchenak ijsatoñ chabe wabuayoy.

Kan̄ya bējtsemnaor, tienojuabo jobuambayan Graubenbioy; ¿ yebnēnts̄an nts̄am jobtseboknan? ¿ ats̄be juabnok sēnjētsenojuabnoy nderad kachiñ sōjachembor, j̄itons̄an juabeman mo opa chē tanwa Egipto nantsobem? ¿Nts̄am nantseman ndoñ sēnjuuas?

Tienojuabo n̄yi kachents̄ jtsomñamká. N̄ya chor, chē wáman soyēng watsjendaya Bezasón wabainoka chor ijubua j botaman bokakan ndētsēbēng bētsk jonts̄an jabokakayam. Bētsk sēnjonts̄a jenagmian, jabokakayam, juabayam as bēchatemēngiñ tionts̄e jakjayam ndētsētemēng jashenoy buashin̄ȳin̄yanētemēng kuabenajashenuasēngká.

Nak, n̄yi benjatenojuabnay ndaya b̄ejataman: ch̄e ats̄be juabnok n̄yi ch̄e antig wabemanecham b̄ejisobetsbuertan. Ijtsenojuabnay mo buawatjanán ká.

B̄en̄entskor, ch̄e nd̄ets̄etem̄eng n̄yi ts̄ába ijtsobokjay, botamán ts̄enes̄oy yojtsijuacha, kukuats̄ n̄yi fshantoy ijatsats̄, n̄yi nts̄ám ijtiyuacha, chor wenán̄n ijonts̄a wabkuaknayam as ngon̄ en̄ets̄on̄yāñ . Nderad Nderad cha ijtsenojuabnay ch̄e bakobe oyinyayam juwenam, n̄yi ndoñ injuwen chabe oyinyayam. N̄yi Ndoka.

¿Cha ijtsenojuabnay ndayents̄ nantsem̄en ats̄be bako? B̄ejtsenojuabnay betiyets̄eng t̄echets̄ajan ijts̄echaman altona wabainents̄, ois̄jmetotj̄nay, ndumua jushajan jatjon̄esh̄ek itsochbunañ,iuayetsobot̄ej̄nañ shakuan, iuyetsatkekjanañ want̄s̄ef̄j̄sha jabtsautatj̄nayan natj̄emban tmotsom̄en shlobts̄eng.

¿Nantaboy oyejuaya ndoñes gmenak? Taichjobenay josertamka ch̄e buit̄em̄en juabna o ch̄e juabna tabochtseinjana?

chents̄an, ats̄ tianont̄s̄e enojuabnayán, tiwak ch̄e tsbuanacha chiñ inawabeman ndjebtsosertaka wabemanecha ba soy tienojuabo:

¿Ndaya chka nantsayan ká?

Tionts̄e jetsjuaban ch̄e wabeman̄et̄em̄eng katabjobenay joybuambayká; n̄yi ndoñ ts̄ába. N̄yi ndjoben̄yká uta wabemaniñ, unga wabemaniñ, shachnañ mo chn̄enwanañ: n̄yi ndoñ j̄ebtsobenaiká.

asn̄e , tienojuabo bn̄etsan kantok ká wabemaniñ, b̄entsan shachnok, bn̄etsan chn̄enwanok chok ts̄ába tiobena juabeman ch̄e ingles biyañ wabainiñ ice, chents̄an ch̄e uta bn̄etsan ni kantok, uta bn̄etsan ni shachnok ni uta bn̄etsan chn̄enwanok ijtsayan sir ch̄e ingles biyañ wabainiñ. Chor, tiwabon̄y ch̄e wáman tsbuanchañ ch̄e wabemanejan , šnabin̄y nts̄ám b̄ejtsayanán ch̄e latin biyañ rota, mutabile, ira, nec y atra chka ibojuabin̄y.

¡Bayá ibojabayes!— as tienojuabo— Jatuenká kem wáman wabeman̄echañ ijtsabeman latin biyañ wabemaniñ.

chents̄an, kant wabemanejan tiñy ch̄e luco wabenanents̄ jtsabainán wáman tejañ. As nak, ch̄e unga wabemanejan tabiled ijtsayan, hebreo biyañ, chents̄an japochokamok mer, arc, mere chents̄ frances biyañ ká.

¡Ch̄e soy n̄ya opa jtsobeman ka! ¡er n̄ya kanta biyan b̄ejtsem̄en kan̄ye biyañ jayanani! ¿nts̄ám nantsayan ch̄ebta biyañ joybuambayan t̄eshan̄ej, taita, betsuaná, wáman t̄ejañ,

jenotrokan, mamajem, arkejatem, bēts bejay? Nŷi natsanska biyañ chentsān chē pochokanoka biyañ jenēfjnayēs as josertaka, nŷi josertaka chē wáman wabemaniñ chē Irlanda wabainok wabemaniñ mnēcham chē biyan tsabuanachañ chē menawaben tēshañ bēts bejay.

nŷi kem biyanak, kaba ndoñ josertaka, chē gerbatējēng juabn ntsām ijtsayanán.

korent tijehtsobjinŷe, chentsān, yap enokochinŷeniñ; atsbe betśās yap śnētsentsñiñen atsbe bominŷ śnētsabuichibetat chē wáman tsbuanacha buabuatsjeśniñ.

patsi unga bnetsan i uta wabemaniñ nŷa ibojontśa jtsabuertatayanka chabe betśāsōkbuiñek.

Nŷi chka juabn bejtsontśāshjang; mo jashachnán ndoñ kuandtsobenka, binŷ bojtsajabot tśāba jashachnám, nŷa kach tsbuanachak tiontsē jtsenobachenjam ká, as chor bentsoben josertan nŷi katoŷ chē wabeman soyēng bejtsenatbojuan ká.

Na śnatabinŷ, tśa bejtsabuertanents, atś juabinŷnents nŷi batsā joserta ká, tijuabo che latin wabemaniñ tijinŷ, mo craterem y terrestere inŷe wabemaniñ nak.

Nŷi tienojuabo atsbe ainanok: chor śnabinŷ chē buetemēn juabn. Bēnjatajabot tēshēnŷnēñ jtsemnan juabuatsjeśiām chē wabemaniñ . Ndoñ . Chentsān śnabinŷ nŷi mo bēn ntsām chē abuatambaya inauabiamnay ká. Nŷetska abuatambayabe juabnēng jtsemnán;

as tiinŷ chentsān śnoserta ntsām inetsabemañan chē wáman tsabuanachañ chē biyañ nak . Nŷi batsā benabuashben atsbe bako josertan chē latin wabemaniñ, nŷa atsbiam inetsomēñ chē juabn wabemaniñ.

Nŷi mo bēn juabn oyejuayka śnotsashjang. Batsā atsbe bominŷ bejtsabuichibetatan. Chor wabiamnayents tiuajajó chē tsabuanacha nŷi choy jtsabuatsjeśnēs as jtsetatśembuan ndaya chents betśabobemañan.

Chentsān tiobená mo jochnan ka . Tienojuabo uta soy jetsochajasbuertanam as tśāba jtenanam, chor nŷa tśāba manents tiotbem as jochnán.

" tienojuabo juabuatsjeśiām ", chentsān tienojuabo korent jabuach binŷ tishachn as atsbe bejnatsoŷ chaoshjanwuam.

Chē wabiamnayá tiotsejbená, tśābuabj tijajo ntsām ijtsabemanenach, nŷi, ndjatētēmnan ká, ndjochnan ká, tioybuamba jabuach nŷets wabemanents.

¡Tsä autjanana ká bëjtsemën! Kachor šnonan mo ndañiñ kuabsongshka mo
tukuinjek kuabtsishachka! Kanje korent obiashjach boyabasa cha inabtsabem.

¡Nña!—tietsonstën; as tienojuabo ndoñ, ndoñ: jatsbe bako nña ndoñ, ndoñ
chaondetsetatsümbon! ¡Nña ntsäm nanjajuaboy jatoñan chë wáman
matsbatsanamamabe jatsenjtsoy! Chë abuatambayá tojatatsëmbon mo nantsëchum
ndokna tabuandatoobenay juauyanán. Jashenoika wáman soyëng wabuatma cha
nanjisotjaj er cha choka soyëng wabuatma, nyi ndauatjka nantsá, šnuantsanats
empasam; ¡nña empasam!

As bejtsemen Nyi autjananá

Ats tienojuabo añemok ndoñ, ndoñ chka kochatsemën; er, ats bëjtsejuabnay nña
ndoñ chaondetsetatsämb er cha süatsanats, ntsäm chanjamam chka ndoñ
chaondetsemnán. Atsbe bako tējontsë wabuertanayam chë tsbuanachënwa, chents
buanjuabinë chë buiytëmen juabn. jas kacha ijatayan motsapochoka!

Chë niñayents kaba betsomëñ yiiñetem, ats nña jabuach bejtsatbën chë wáman
tsbuanacha , bejtsejuabnay chents jtsajuinñiam , jtsapochokam chë buiytëmen juabn ,
choratem besäsa kuatatëfj ká atsbe bako besäk bejatatsán.